

Ünite 5: Avrupa'da Rönesans: Değişen Avrupa

Yeniçağı Hazırlayan Faktörler

Her ne kadar feodal sistemin kalıntıları bir süre daha devam edecek olsa da, Yüzyıl Savaşlarının sonu (1492) Avrupa'da yeni bir dönemin başlangıcı olarak kabul edilir. Matbaanın bulunması, keşifler, Rönesans, hümanizm ve reform hareketleri, düşünce sanat din ve siyasette yeni yapılandırmalar getirir. Laiklik sistemi başlar, burjuvazi sınıfı oluşur ve güçlenir. Bunlar köklü bir değişim olmasa da sonraki yüzyıllara esin kaynağı olacaktır.

Avrupa'da henüz feodal sistemin kalıntıları devam ederken., feodalizmi yaşamayan İtalya 13. Yüzyılda Venedik gibi gelişmiş kentlere sahip olmuştur.

13. yüzyılın sonunda İtalya'da krallara tanınan yetkilerle ticarete yeni formlar gelişmiş, bankacılıkta sabit kredi sistemi kurulmuş, sigortacılık organizasyonları sağlanmıştır.

Bu değişimler İtalya'da sanata da yansımış, sanatçılar Tanrıyı, dünyada ve canlılarda onun güzelliğinin yansımada görmüş ve eserlerine uygulamışlardır.

Keşifler, Sömürgeleştirme, Yeni Ekonomik ve Ticari Düzen

Yeni keşifler, yeni keşfedilen topraklardan elde edilen gelirler, ticaretle gelişen Avrupa ekonomisini güçlendirmiş kapitalist bir çağ başlatmıştır. Kent devletlerinin savaş teçhizatlarının temini, deniz aşırı ticaret ve madencilik çağın yenilikleridir. Yeni Dünya'nın keşfi ile Ortaçağ düşünce yapısına aykırı olan dünyanın yuvarlak olduğu görüşü benimsenmeye başlamıştır.

Bu çağda Avrupa, Afrika'nın güney kıyıları, Güney Amerika ve Amerika kıtasının güney batısına kadar geniş bir coğrafyaya yayılmış ve bu topraklardan Avrupa'ya yeni kaynaklar aktarılmıştır.

Yeni Dünya ticaretiyle Avrupa'ya birçok tarım ürünü, değerli kumaşlar, çikolata, alkollü içecekler girmeye başlamıştır. Bunlar arasında İnka ve Aztek uygarlıklarının atın ve gümüşü de bulunmaktadır.

Avrupa'da, 15. yüzyılın ikinci yarısında merkezi otoriteler yönetimde etkili olmaya başlamış, kilisenin otoritesi zayıflamıştır.

Rönesans ya da Yeniden Doğuş

Rönesans "yeniden doğuş" anlamına gelir ve 14. yüzyılın sonlarında İtalya'da ortaya çıkmıştır. 15. Yüzyılda ticaretin etkisiyle kent devletleri gelişmiş, farklı yönetim ve üretim güçlerine sahip olmuştur. Floransa'da loncalar geliştirilmiş, zenginleşmiş ve yenilenmiştir. Bu yenilenmeyi Roma'da uygulamak isteyen Papalık, Floransak sanatçıları Roma'ya davet etmiştir.

Bu çağda İslam düşünürlerinin, Yunan filozofları ile ilgili yorumlamaları, yeni irdelemeleri beraberinde getirmiştir. Skolastik düşünce ve eğitim sorgulanmaya başlanmıştır.

Matbaanın bulunması, İtalya Rönesans'ı etkilerinin kuzeye yayılmasını sağlamıştır.

İtalya'da yeniliğin başladığı ilk kent Floransa'dır. Belirli alanlarda uzmanlaşmış zanaatkarların korunduğu lonca sistemi ticari loncalar olarak Floransa'da sürdürülmüştür. 15. Yüzyılda bankacılık sistemi ile güçlenen kentte, zengin aileler sanatçıları korumuşlardır.

Rönesans ile birlikte usta çırak ilişkisi gelişmiş, sanatçılar kendine bas üsluplar geliştirerek birikimlerini eserlere yansıtılmışlardır.

Ortaçağın derinlikten yoksun sanatına karşı, perspektif anlayışı bu çağ sanatının özelliklerindendir. Yine Ortaçağa zıt olarak insan ön plana çıkmıştır. Resimde derinlik ve renk, heykelde ışık ve gölge, mimaride de farklı form ve malzemeler ortaya çıkmıştır.

Rönesans Döneminde Felsefe, Edebiyat ve Sanat

15. yüzyılın başında Floransa ve Napoli’de ortaya çıkan hümanizm, bireyin kendini güzel ifade etme becerilerini geliştiren, eğitimi ön plana çıkaran bir düşüncedir. Yazar Dante Alighieri, şair ve dilbilimci Francesco Petrarca, şair ve yazar Giovanni Boccaccio önemli hümanistlerdir.

Seçkin ailelerin desteği ile Floransa’da Pisa Üniversitesi (1343) yapılandırılmış, İngiltere’de Krallığa

Bağlı Tip Okul’u ve Londra’da St. Paul Okulu kurulmuştur.

Plüton’un Neoplatonizm düşüncesi bu çağda özellikle Floransa’da ön plana çıkarılmış üniversitelerde eğitimin parçası haline gelmiştir.

Protestan Reformunun yaygınlaşmasındaki etkenlerden biri de klasik çağ eserlerinin her dilde kopyası olmasıdır.

Siyaset felsefesi, toplum yönetimi konularında ilkler ortaya atan Machiavelli siyaset bilim alanında önemli bir isimdir.

Rönesans Dönemi İtalya Sanatı

Rönesans döneminin başlangıcında İtalyan sanatçılar Ortaçağın durağanlığını yıkmış, Klasik sanat üsluplarına geri dönerek bu çağın dünya görüşüyle özdeşleşen eserler vermişlerdir. Resimlerde ışık-gölge ve perspektifle gerçeklik verilmeye başlanmış, üç boyutluluk yaratmak için kontrast ve renklerden faydalanılmıştır (S:103, Resim 5.1). Masaccio ve Botticelli Rönesans başlangıcının Önemli sanatçılarıdır.

Rönesans mimarisinde, kendisinden önce süren Gotik tarzın zıddı görülür. Yapının ön cephesi klasik dönem etkisinde olup sütun paye ve kemerler kullanılmıştır.

Rönesans dönemi heykellerinde anatomi detaylı şekilde kavranılmış ve heykeller gerçekçi bir ifadeyle anlatılmıştır. İnsan bedeninin her şeyin ölçüsü olduğundan yola çıkılmış ve bedenin geometrik yapısı Rönesans heykelinin temelini oluşturmuştur. Öncü heykeltıraşlardan birisi Donatello’dur.

Dönemin öncü sanatçılarından Leonardo doğadaki tüm canlılara dair ortak bir düzen keşfetmeye yönelik eserlerine uygularken (S:105, Resim 5 3), Michelangelo ise insan bedenini ideal bir form olarak görmüştür (S: 106, Resim 5.5).

Avrupa’da Rönesans, Sanat ve Kültür, (Kuzey Rönesans’ı)

İtalyan Rönesans’ı 15. ve 16. Yüzyıllarda kuzey Avrupa ülkelerinde etkisini göstermiştir. İngiltere, Fransa ve Hollanda’da bu etkiler resim edebiyat ve müzikte görülmüştür. Polonya’da Kopernik evrenin merkezinin dünya olmadığını savunmuştur. Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’u alması ve I. Selim’in toprakları genişletmesi ile Osmanlı ile diplomatik ilişkiler güçlenmiştir.

Edebiyatta insan algısının kendi ile sınırlı olduğunu, kişiden kişiye değişebileceğın savunan Montaigne ayrıca aklın gerçeğe erişse bile kesin bilgi elde edemeyeceğini savunarak şüpheci düşünceyi benimsemiştir. Francis Bacon bilimsel metodolojinin temelini atmıştır. İnsan yaşamını ve zaafalarını farklı biçimde ele alan William Shakespeare’in eserleri günümüzde bile güncelliğini korumaktadır. Zihinde oluşan ve değişmeyeceğine inanılan durumlara tepki gösteren Desiderus Erasmus çağın din anlayışını da irdelemiştir.

Avrupa’da Jan van Eyck, Albrecht Dürer, Hans Holbein gibi sanatçılar, İtalyan Rönesansı etkilerinin de görüldüğü resimler yapmışlardır. Bu resimlerde gerçeklik detaylarla sağlanır ve yağlı boya tekniğinin geliştiği gözlemlenir (Silil, R 5.10).

Değişen Avrupa: Merkantalist Ekonomi ve Ticaret

Avrupa'da ortaya çıkan yeni kapitalist anlayış, yeni iş kolları, işçi kesimi, ticaret gibi alanlarda etkisini göstermiştir. Bu dönemde literatüre "ticari sistem" "sınırlayıcı sistem" olarak geçen Merkantilizm kavramı Adam Smith tarafından adlandırılmıştır. Ticaretin gelişmesiyle liman kentlerinin önemi artmış, limanlarda depolar kurulmuştur. İthal ürünlerdeki yüksek vergi oranları nedeniyle bazı ürünlerin alımı durdurulmuş bu ürünlerin yerel üretimi teşvik edilmiştir. İşgücü kaynaklı nüfusu, kontrol amacıyla evliliğin teşvik edilmesi de Merkantilizmin sosyal ve toplumsal boyutunu gösterir.

16. ve 17. Yüzyıllarda merkantilizm Avrupa'da yaygınlaşır. Merkantilizmi destekleyenler arasında mutlak monarşiyi destekleyen Fransız Jean Bodin ve İngiliz filozof Thomas Hobbes'da vardır.

Alman merkantilizmi devletin iç kargaşasını çözmek için kullanılmıştır. Hazine gelirleri artırılmaya çalışılmıştır. Ürün ve hammadde alımı durdurulmuştur. Fransa'da ise merkantilizm monarşinin destekleyicisi şeklinde görülür. Üretim kolonilere satılmış, yeni koloniler oluşturulmuştur. Genç nüfus elde etmek için aileyi destekleyici vergilendirmeler yapılmıştır.

Avrupa'da Ticari Devrim'in getirdiği bu yenilikler sonucunda burjuvazi, ekonomik güç olarak ortaya çıkmıştır.

Değişen Avrupa: Reform Hareketleri

Almanya'da Protestan Reform hareketi aslında ekonomik nedenlerle gelişmiştir. Ortaçağ'dan beri kilisenin geliriyle büyük bir güç olan ruhban sınıfının yönetimde de etkili olması tepkilere yol açmış, Katolik Kiliseye karşı dinde yenilenmeye gidilmiştir. Kilise sahip olduğu topraklar için vergi vermemektedir. Dolayısı ile devletin vergi gelirleri bireyler üzerinde bir yükür. 16. Yüzyıl başlangıcında feodalizmin çökmesi ve kapitalizmin gelişmesi ile burjuvazi sınıfı ortaya çıkmıştır. Burjuvazi sınıfı kent kökenli, politik düşüncelere sahip ve mal varlıklarıyla toplumu şekillendirebilme gücüne sahip olmaya başlamış bir sınıftır. Reform hareketlerinin en önemli nedenlerinden biri burjuvazi sınıfının soylulara başkaldırması olmuştur. Kilise ve vergiler altında ezilen halk eğitimle, haksızlığı kavramaya başlamış bu da sosyal bir başkaldırıyı doğurmuştur.

Alman rahip aynı zamanda felsefe ve ilahiyat profesörü Martin Luther Protestan reform hareketini başlatan kişidir. Almanya'da Luther'in ortaya attığı savlar doğrultusunda dinde birçok yeniliğe gidilmiş, manastırlar kapatılmış ve ruhban simlinin imtiyazlarına son verilmiştir. Luther'in düşünceleri her ülkede kabul görmemiştir. Protestanlığı Danimarka Norveç gibi ülkeler kabul etmiş fakat İsviçre'de Protestanlık farklı bir form almıştır. Fransa'da ise John Calvin Luther'in savlarını İsviçre Kilisesi için uyarlayarak Kalvinizmin temelini atmıştır. İngiltere'de VIII. Henry döneminde bu yeni dini inanış aydın kesim tarafından kaygıyla izlenmiştir.

16. yüzyılın ortalarında bu yeni yapılanmaların politik etkileri karşı reform hareketini oluşturur. Trent Konsülü'nde alman kararlar Otuz Yıl Savaşları ile son bulur.

Jean Bodin ve Thomas Hobbes reform hareketinin önemli düşünürlerindendir.

XVIII. Yüzyıla Doğru

1485 1789 yılları arası Avrupa'da savaşların ve reformların yaşandığı yıllardır. Bu süreç despotların güç kazanma istemleri ile belirginleşen, tüccar kesim ve ticari burjuvazi ile etkisini hissettiren bir süreçtir. Protestan ve Katolik Reform

Hareketlerinin etkisi ile başlayan Otuz Yıl Savaşları temelde siyasi bir savaştır. 1618'de Bohemya'da Protestanlar tarafından başlatılan ayaklanma savaşın ilk adımını oluşturmuştur. Savaş sonucunda Avrupa krallık haritaları yeniden belirlenmiş. Transa savaştan güçlü bir şekilde çıkmış İspanya gerilemiş Portekiz ise bağımsızlığını elde etmiştir. Hollanda Habsburglular'a karşı başarı elde etmiş Protestanlar savaşı kazanmış ve Vestfalya Barışı imzalanmıştır. Bu anlaşmanın en önemli noktası Avrupa'nı artık kendi

ekonomik ve siyasi çıkarlarına bağılı davranan devletlerden oluşacak olmasıdır

